

югъ отъ Дунава сж докарали едно необикновено задебаване въ живота и въ всички негови проявлениа. Всички духовни интереси сж изчезвали прѣдъ грубата дѣйствителностъ и прѣдъ несигурността на положението. Едва основаването на българската държава е дало възможностъ да се въдвори едно нормално положение и да се създадатъ условията за развитието на една национална култура. Не ще съмнѣние, че една такава епоха, когато главната дѣятелностъ на всички е била насочена къмъ закрѣпване на политическото положение на държавата, не е могла да бжде благоприятна за подигането на искуството. И наистина паметниците, които притежаваме отъ най-старата българска столица въ Абоба, не сж въ сѣстояние да възбудятъ у насъ особно благоприятно впечатление за тогавашното българско искусство. Само монументалниятъ характеръ на постройките показва, че стрѣмленieto къмъ хубавото и възвишеното въ областта на искуството не е било чуждо и на онази епоха. Повече историческо, отколкото художествено значение иматъ каменните надписи отъ това врѣме, особно тѣзи на Омортага (818—831 год.).

Слѣдъ засилването на българската държава въ края на деветия и прѣзъ десетия вѣкъ наставатъ по-благоприятни условия и за развитието на старобългарското искусство. Не ще съмнѣние, че то се е намирало подъ силното влияние на византийското искусство, както въобще цѣлиятъ тогавашенъ културенъ животъ на българите се е развивалъ подъ влиянието на Византия. Нѣкои отъ паметниците, както напр. златниятъ емайлиранъ диптихъ съ изображението на Св. Богородица и червените плочи съ изображения на разни животни отъ Стара-Загора, носятъ чисто византийски характеръ; въ други паметници, напр. въ мраморните плочи съ релефни орнаменти отъ Прѣславъ, този византийски характеръ е вече до извѣстна степенъ модифициранъ. И съвсѣмъ естествено е, че византийското искусство въ България не е могло да не прѣтърпи извѣстни измѣнения подъ влиянието на мѣстните условия и да не възприеме национални български елементи. По такъвъ начинъ се е създадо византийско-българското искусство, което е достигнало своя най-голямъ разцвѣтъ въ тринадесетото столѣтие, особно въ черковната живопись. Тази послѣдната е запазена още доста добре въ старите български църкви въ Търново и въ югозападна България, главно въ Бояна и Драгалевци при София, въ Бѣлово при Радомиръ, въ Беренде, Калотина и Погановския манастиръ. Голѣма частъ отъ тѣзи фрески сж копирани съ бои въ естествена величина и копията се намиратъ сега въ Народния Музей. По тѣхъ може най-добре да се прослѣди характерътъ на черковната живопись. Макаръ че въ повечето случаи анонимните майстори сж работили шаблонно, все пакъ въ тѣхните произведения намираме и значителни различия, произходящи отъ индивидуалните имъ качества. При това характерътъ на работата се е намиралъ въ зависимостъ и отъ сюжетите, които сж били изображавани. Въ ликоветъ на светиите и въ сцените отъ свещенното писание, които сж били повтаряни безбройно число пѣти, намираме повече шаблонностъ и по-голяма небрежностъ въ работата. Обаче портре-